

The components and capacities of Persian language in Iranian cultural diplomacy*

Mahdi Zolfaghari¹ | Ali Gholamali²

Abstract

1. Introduction

Cultural diplomacy, in the contemporary era, is considered as an important factor in decision making among countries in various fields. Therefore, world countries cannot, as before, merely depend on governmental interactions among governments in the framework of conventional diplomacy. They need in order to increase efficiency, to follow meaningful communication with the public, particularly the educated elite, and in this view, deploy various approaches and methods in this regard (Samiei Isfahani & Fathi Mozafari, 2012, p.146).

According to Marshal Maclohan, the process of life in the information and communication era, due to the rapid communication and cultural exchanges, has resulted in the noticeable participation of people, and inevitably more consideration of public diplomacy capacities, and consequently more involvement of nations in the

---

* Article history:

Received 21 November 2020

Received in revised form 24 October 2021

Journal of Iranian Studies, 21(41), 2022

Accepted 21 February 2022

Published online: 28 June 2022

Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman

© The Author(s).

1. (Corresponding author) Associate Professor, Department of Political Sciences, Lorestan University, Lorestan, Iran. Email: Zolfaghari.m@lu.ac.ir
2. Assistant Professor, Department of Islamic Teachings, Payame-Noor University, Tehran, Iran. Email: aligholamalipor@gmail.com

international processes. In this way cultural diplomacy has earned a special new position in the foreign policy trends of governments.

This essential task has so much evolved, that in addition to the different dimensions and scientific, cultural grounds, has intensely structurally affected the foreign policies of governments.

Among the cultural elements of the country's foreign policies, the language and literature factors, are the most effective and influential players for the realization of other objectives. The reason for the emerging importance of cultural diplomacy is to attain a higher level of possibilities and capabilities as compared to the traditional diplomacy. This task is deployed with full capacity, can help attract public confidence, increase the role of identity making, and establish effective socio-cultural stability.

For this reason, the government attempt, in line with the realization of cultural diplomacy, to convey most of the information and cultural efficiency criteria in order to create trust and provide national interests.

2. Methodology

The basis of this paper's methodology is analytical descriptive, a library type which is objective oriented and seeks through surveying the capacities of the country's cultural diplomacy criteria to have access to ways for the utilization of the Persian language capacities vis-a-vis cultural diplomacy to achieve ultimate national interests. In this way the procedures deployed will be used in designing efficient cultural diplomacy's practical and strategic programs and plans. The article's main question is to seek the components of the Persian language soft power capacities in the cultural diplomacy context.

It is attempted, in this line, upon examining the theoretical dimensions of cultural diplomacy, through reasoning based upon studies of library sources, to derive the capacities and components of the Persian language soft power in cultural diplomacy. Therefore, the hypothesis of the article is also composed of the fact that Iran enjoys the essential, necessary capacities of Persian language literature and linguistic for the promotion of cultural diplomacy for the sake of materializing national interest's objectives and consequently influence other governments approach in this regard. Concerning the role of

language in cultural diplomacy, Persian language and Persian literature are the most important recognized criteria. This fact is due to various dimensions of art, such as painting which throughout Iran's cultural development has so much mingled with the content of Persian language and literature, that its essence cannot be known without understanding the Persian language heritage.

3. Discussion

The important role of language and cultural diplomacy in the information era, simultaneous with the political-cultural domination of the bipolar world order, and its replacement with the soft power instead of hard power, enjoys a special status and position. The writer of this article through the concepts of Persian language and cultural diplomacy studies the cultural interaction in this respect with other nations. As mentioned earlier, language and literature play a key role in cultural diplomacy and are influential for the relations of objectives and national interests of other countries. Due to such facts, in the contemporary world, cultural diplomacy with the objective of influencing the public opinion and consequently affecting the implementation of foreign policy goals, receives more focus than mere conventional diplomacy.

In this way the main goal of cultural diplomacy is to impress the general public opinion of nations, organizations and NGOs, through cultural exchanges and offering a positive impression of the countries' intentions. Based on this reason, ignoring this fact can cause weakness in the country's foreign policies and, as a result, with respect to their relevant position in the international arena.

This article; moreover, intends to explain the components and capacities of the Persian language in the soft power of Iran cultural diplomacy. Regarding the Islamic republic of Iran, although foreign policy is intermingled with ideology and geopolitical issues, but relying on the promotion of Iran's international status through the composition and recognition of the cultural diplomacy, observing historical, social and Persian language heritage, can undoubtedly influence the realization of Iran's soft power abilities.

Iran, considering its civilization, historical, literature, cultural and religious background enjoys adequate soft power resources that if reaching planned for fruitful objectives and utilizing potential

resources can become one of the successful countries in the application of cultural diplomacy in the region and the world (Dadandish & Ahadi, 2011, p.146).

The effects of the Persian language over cultural diplomacy is a reality derived from the Iranian history which can be considered as the greatest Persian language capacity for transferring the cultural, civilization values of Iran to other nations. The Islamic Republic of Iran has been able to introduce such concepts to the world within relevant socio-cultural and political context by conveying new concepts in cultural diplomacy which in addition to its Iranian values has Islamic identity. The components exhibit both rich Islamic cultural teaching as well as genuine Iranian cultural values, because the cultural language and literature is an effective media that can be instrumental in strengthening cultural interaction among countries.

4. Conclusion

With the fading out of the role of war and emergence of the information and communication of global village, more can be written on cultural diplomacy and its side effects.

Cultural diplomacy through conveying the governments and nations the capacities of the relevant cultural concepts, and establishing private, intimate interaction among nations, will provide the possibility of making the related policies and programmers seem more attractive to the world public opinion, and have always been paid attention by the governments. It is unwise, at this juncture of time that cultural diplomacy with such privileges in the communication, information era, being the main priority for advancing international objectives, the Islamic republic of Iran be deprived from this benefit and not take it into its services.

Not taking advantage of this opportunity will carry irreparable damage and consequences, and in the long run, will influence the realization of Iran's cultural, political and strategies interests.

Cultural diplomacy, on one hand, serves as an instrument for realization of international diplomacy, and on the other hand, is a branch of diplomacy that should be paid attention to by the politicians.

The privileges of this sort of activity include, relatively low cost, the software positive nature and public admission, as well as, benefits from the expanded ground of interaction and non-political management.

Cultural diplomacy is based on soft power resources as a new method of means for the success of governments in foreign policy. Therefore, recognizing the components and capacities of the Islamic republic of Iran, cultural diplomacy and its timely correct deployment is necessary for the success of its foreign policy. The proper and optimum usage of such resources demands planning and following precise instruction.

The Persian literature and Persian language are a valuable, unifying and identity making heritage in the history of this land. Despite the existence of various religions and ethnicities, the unifying factor of Iranian identity is the Persian language. This factor has so much infiltrated of the Iranian society that chapter 2 and article 15 of the constitution has expressly indicated on it. The importance and reflection of Persian language at junctures of time was influential in the expansion of socio-political exchanges, and acted to turn it to the language of science and knowledge in its respective geographic area, as well as a means of international exchange in its related time. In the contemporary time also, the admirers of the rich Iranian culture and literature in other parts of the world, are interested in studying this culture in a way that some universities in Europe and America have offered language study opportunities in this field.

This essential possibility, combined with using public and cultural diplomacy, can demonstrate the software power aspects based on cultural attraction, and in this way make the utmost usage of such capacity in the neighboring sphere. The geographical proximity in the Central Asian and Caucasus region demonstrate the deep influence of Persian culture and language in Tajikistan and Afghanistan. Due to the expansion of social developments and communication, since the past time up to now, a noticeable part of people in Iraq, Turkey, Uzbekistan and Pakistan use this language, or at least are familiar with it. This is not merely related to the verbal communication, but considering the link between language effects and cultural transfer, as aspects of soft power, then we can firmly point to the ultra-regional

influence of Persian culture in the Muslim world and even the European geographical areas.

Keywords: Cultural diplomacy, Persian language, soft power, Islamic Republic of Iran, cultural transition.

How to cite: Zolfaghari, M. & Gholamali, A. (2022). The components and capacities of Persian language in Iranian cultural diplomacy. *Journal of Iranian Studies*, 21(41), 169-203. <http://doi.org/0000000000000000>

مؤلفه‌ها و ظرفیت‌های زبان فارسی در دیپلماسی فرهنگی ایران*

مهدی ذوالفقاری (نویسندهٔ مسئول)^۱
علی غلامعلی^۲

چکیده

امروزه مقوله زبان و آثار انتقال فرهنگی آن بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است و ابزارهای فرهنگی ادبی جوامع به مثابه یکی از مهم‌ترین روش‌های اثرگذاری قدرت نرم مورد نظر می‌باشد. از آنجایی که دیپلماسی فرهنگی تأمین‌کنندهٔ منافع ملی با بهره‌مندی از جاذبه‌های فرهنگی است، در شرایط کنونی مستلزم به کارگیری ابزارهای قدرتمند و بامعنا است تا بتواند به عرصه‌ای برای ظهور همه ظرفیت‌های بالقوه و قابلیت‌های تاریخی، علمی-آموزشی و هنری یک کشور، باهدف جذب مخاطبین بیشتر تبدیل گردد. مقاله حاضر به دنبال تبیین ظرفیت‌ها و مؤلفه‌های قدرت نرم زبان فارسی در دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران است تا از این رهگذر بتواند ضمن مطالعه جامع و روشمند ابعاد این ظرفیت ارزشمند دیپلماسی ایران، در جهت پردازش دقیق و منسجم‌تر آثار آن بر تحقق منافع کشور مؤثر واقع شود. نگارندگان برای توضیح و تبیین این معنا، به اهمیت دیپلماسی فرهنگی اشاره نموده، سپس ظرفیت‌های زبان فارسی برای اثرگذاری بر قدرت نرم ایران را مورد مطالعه قرار داده و در انتها به مصادیق تأثیر تاریخی زبان و ادب فارسی بر حوزه‌های فرهنگی-تمدنی متعدد اشاره می‌کنند.

* تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۹/۰۱ تاریخ ویرایش نهایی مقاله: ۱۴۰۰/۰۸/۰۲ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۰۲

DOI: 10.22103/JIS.2022.16803.2103

مجله مطالعات ایرانی، سال ۲۱، شماره ۴۱، بهار و تابستان ۱۴۰۱، صص ۱۶۹-۲۰۳

ناشر: دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی

حق مؤلف © نویسندگان

۱. دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه لرستان، لرستان، ایران. رایانامه: zolfaghari.m@lu.ac.ir

۲. استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: aligholamalipor@gmail.com

واژه‌های کلیدی: دیپلماسی فرهنگی، زبان فارسی، قدرت نرم، جمهوری اسلامی ایران، انتقال فرهنگی.

۱. مقدمه

دیپلماسی فرهنگی در دوران معاصر یکی از ارکان مهم در تصمیم‌گیری کشورها در حوزه‌های گوناگون محسوب می‌شود. بنابراین کشورها نمی‌توانند همچون گذشته تنها بر تبادلات بین‌دولتی خود در قالب دیپلماسی سنتی تکیه کنند و برای اثرگذاری بیشتر، نیازمند برقراری ارتباط هدفمند با مخاطب عام و به‌ویژه نخبگان هستند. از این رو از روش‌ها و ابزارهای گوناگونی در این رابطه بهره می‌برند (سمیعی اصفهانی و فتحی مظفری، ۱۳۹۱: ۱۴۶). بر اساس نظر مارشال مک لوهان زندگی در عصر انفجار اطلاعات و ارتباطات، به دلیل سرعت بالای تبادلات فرهنگی و ارتباطاتی، به افزایش چشم‌گیر نقش مردم و توجه به ظرفیت‌های غنی دیپلماسی عمومی و به‌صورت جبری به نقش‌آفرینی بیشتر ملت‌ها در روند جریان‌ات بین‌المللی منجر شده است. دیپلماسی فرهنگی به‌مثابه سازوکاری جدید در سیاست خارجی دولت‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است. این ضرورت آن‌قدر خودنمایی کرده که علاوه بر ابعاد گوناگون و زمینه‌های مختلف علمی و فرهنگی در مجامع علمی، زمینه تحول ساختاری در ارتباط با نهادهای سیاست خارجی دولت‌ها را نیز تحت تأثیر قرار داده است. عامل زبان و ادبیات در میان عناصر فرهنگی سیاست خارجی کشورها، پایدارترین و اثرگذارترین عنصر است که به تحقق سایر اهداف، کمک شایانی می‌نماید. دلیل مهم اهمیت یافتن دیپلماسی فرهنگی برای نیل به سطح بالاتری از امکانات و ظرفیت‌ها در قیاس با دیپلماسی سنتی است. این مهم اگر با تمام ظرفیت و توان به کار گرفته شود، می‌تواند در جلب اعتماد عمومی، افزایش نقش‌آفرینی هویتی و ایجاد ثبات فرهنگی اجتماعی مؤثر باشد. به همین دلیل دولت‌ها در تلاش‌اند که در راستای تحقق دیپلماسی فرهنگی، بیشترین اطلاعات و گزاره‌های اثربخش فرهنگی را منتقل نمایند، که به باورپذیری و جهت‌دهی در تأمین منافع ملی منتج شود.

در خصوص جمهوری اسلامی ایران، اگرچه سیاست خارجی با زمینه‌های ایدئولوژیک و بسترهای ژئوپلیتیک درهم تنیده است، اما اهتمام به ارتقاء منزلت بین‌المللی ایران از طریق سازوکارهای دیپلماسی فرهنگی که ناظر بر حوزه‌های زیست تاریخی، اجتماعی و زبانی ملت ایران در یک پهنه وسیع است، می‌تواند بر بسترهای تحقق قدرت نرم ایران اثرگذار باشد. «ایران با توجه به پیشینه تمدنی، تاریخی، ادبی، فرهنگی و مذهبی خود از منابع قدرت نرم مناسبی برخوردار است که در صورت توجه و برنامه‌ریزی برای هدفمند کردن و بهره‌برداری از منابع بالقوه، می‌تواند یکی از کشورهای موفق در کاربرد دیپلماسی فرهنگی در منطقه و جهان باشد.» (داداندیش و احدی، ۱۳۹۰: ۱۴۶). تأثیرگذاری زبان فارسی در دیپلماسی فرهنگی، واقعیتی برآمده از تاریخ ایران فرهنگی است که می‌توان آن را بزرگ‌ترین ظرفیت زبان فارسی برای انتقال ارزش‌های فرهنگی و تمدنی ایران به سایر ملل دانست. جمهوری اسلامی ایران توانسته با ارائه مفاهیم نوین در دیپلماسی فرهنگی که علاوه بر ارزش‌های هویتی ایرانی، دارای روح و رنگ اسلامی هم هست، این مفاهیم را در حوزه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی و فرهنگی به جهانیان معرفی نماید. انگاره‌هایی که هم نشان‌دهنده تعالیم غنی فرهنگ اسلامی هستند و هم بیان‌کننده اجزای ارزشی فرهنگ ایرانی می‌باشند. از سوی دیگر، عرصه روابط بین‌الملل از عوامل فرهنگی، هویتی و زبانی تأثیرات جدی می‌پذیرد، چراکه زبان فرهنگ و ادبیات، ابزاری است که می‌تواند بستر ساز تقویت تعاملات دیپلماسی فرهنگی میان کشورها باشد.

۱-۱. شرح و بیان مسئله

اهمیت زبان و دیپلماسی فرهنگی در عصر انفجار اطلاعات هم‌زمان با از بین رفتن سلطه فرهنگی و سیاسی نظام دوقطبی و جایگزینی مفهوم قدرت نرم به جای قدرت سخت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نگارنده در این پژوهش با مفاهیم دیپلماسی فرهنگی و نقش زبان فارسی به چگونگی تعامل فرهنگی، با سایر ملت‌ها می‌پردازد. چنانکه بیان شد زبان و ادبیات در دیپلماسی فرهنگی نقش کلیدی داشته و در تأمین اهداف و منافع ملی کشورها اثرگذار است. از این رو در جهان معاصر دیپلماسی فرهنگی باهدف اثرگذاری بر

نگرش افکار عمومی برای شکل‌دهی و اجرای سیاست خارجی فراتر از قالب‌های مرسوم و متداول دیپلماسی سنتی مورد توجه قرار می‌گیرد. در این کاربرد هدف اصلی در دیپلماسی فرهنگی، تأثیرگذاری بر افکار و فرهنگ عمومی ملت‌ها، سازمان‌ها و نهادهای غیردولتی از طریق تبادلات بین فرهنگی و در نتیجه ارائه تصویری مثبت از اهداف کشور می‌باشد. بر همین اساس بی‌توجهی به این امر می‌تواند ضعفی مهم در سیاست خارجی کشورها و به تبع آن جایگاه و منزلت آن‌ها در عرصه بین‌المللی محسوب شود. این مقاله در پی تشریح مؤلفه‌ها و ظرفیت‌های زبان فارسی در قدرت نرم دیپلماسی فرهنگی ایران می‌باشد. بدین ترتیب سؤال اصلی مقاله عبارت است از اینکه مؤلفه‌ها و ظرفیت‌های قدرت نرم زبان فارسی در دیپلماسی فرهنگی ایران کدام‌اند؟ در همین راستا پس از بررسی مباحث نظری و تئوریک دیپلماسی فرهنگی، سعی شده به روش استدلالی بر اساس مطالعات صورت گرفته و منابع کتابخانه‌ای، ظرفیت‌ها و مؤلفه‌های قدرت نرم زبان فارسی در دیپلماسی فرهنگی ایران احصاء شود. لذا فرضیه مقاله نیز عبارت است از اینکه ایران از ظرفیت‌های لازم زبان و ادبیات فارسی در ارتقاء دیپلماسی فرهنگی در راستای تأمین اهداف و منافع ملی و تأثیر بر سایر دولت‌ها برخوردار است. در رابطه با نقش زبان در دیپلماسی فرهنگی، ادبیات و زبان فارسی مهم‌ترین نماد و شاخص شناخته می‌شود، چراکه سایر اقسام هنر، مانند نقاشی در تاریخ تحول فرهنگی ایران، چنان با ادبیات و زبان فارسی درهم آمیخته شده که شناخت آن بدون شناخت میراث زبان فارسی، امکان‌پذیر نیست. بنابراین ضرورت شناخت زبان فارسی از آن جهت است که به مطالعه یکی از ارکان دیپلماسی فرهنگی و ابزار تعاملی میان ایران با سایر حوزه‌های تمدنی مجاور، همسایه و رقیب می‌پردازیم.

۱-۲. پیشینه تحقیق

در خصوص منابع منتشر شده در این موضوع می‌توان دودسته بندی ارائه کرد. دسته اول منابعی که به بررسی ادبیات سیاسی و بین‌المللی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران می‌پردازند و دسته دوم منابعی که به مقوله هنر و ادبیات فارسی توجه نموده و از ظرفیت‌های دیپلماسی فرهنگی و قدرت نرم آن غافل شده‌اند.

دسته اول: ابوالحسن شیرازی (۱۳۹۶) در مقاله «دیپلماسی فرهنگی و نقش انجمن‌های دوستی در روابط بین‌الملل»، به نقش آفرینی تشکل‌های غیردولتی و سازمان‌یافته مردمی یک کشور در روابط خارجی و روند تعاملی جامعه جهانی با آن‌ها می‌پردازد، و بر این باور است که تحولات دهه‌های اخیر در عرصه بین‌الملل نشانگر این واقعیت است که نقش تشکل‌های فرهنگی و سمن‌ها در معادلات جهانی رو به گسترش گذاشته و در مقابل، نقش دولت‌ها در این ارتباط رو به کاهش است. سیمبر و مقیمی (۱۳۹۴) در مقاله «منافع ملی و شاخص‌های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، به استفاده از فرهنگ و به خدمت گرفتن ابزارهای فرهنگی در دیپلماسی در مقایسه با سایر ابزارها پرداخته و بر این باورند که دیپلماسی فرهنگی دارای مزایایی است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از ایجاد مقاومت کمتر در کشورهای مقصد، جذابیت دیپلماسی فرهنگی در مقابل رویکردهای خصمانه، حضور مؤثر بازیگران غیررسمی دولتی یا غیردولتی، نهادهای مدنی. جلال دهقانی فیروزآبادی و محمدحسین رستگاری یزدی (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان «معادله ساختاری دیپلماسی فرهنگی مطلوب در افزایش قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران» اذعان می‌کنند که جمهوری اسلامی ایران نیازمند یک دیپلماسی فرهنگی مطلوب با ویژگی‌های الگوی مطلوب و دربردارنده پنج عامل مهم جریان سازی اسلام مدرن، نفوذ فرهنگی، دیپلماسی فعال، تبلیغ تشیع و تاکتیک‌های جذب مخاطب می‌باشد.

دسته دوم، مؤمنی و مؤدب (۱۳۹۸) به ظرفیت‌ها و مؤلفه‌های قدرت نرم ایران در تاجیکستان پرداخته‌اند و به پیشینه تاریخی و تمدنی کهن ایران در جهان اشاره نموده و در این میان گریزی هم به زبان فارسی داشته‌اند. فولادی (۱۳۹۸) دادوستدهای زبانی را یکی از عوامل تأثیرگذاری بر ملل جهان می‌داند و معتقد است تأثیرات واژگانی در اثر تبادلات و ارتباطات فرهنگی در گذشته حاصل شده و می‌توان این ردپای زبانی را در سایر فرهنگ‌ها هم مشاهده نمود. سیفی و همکاران (۱۳۹۲) به ریشه‌های مشترک زبانی ایرانی و هندی پرداخته‌اند و سهم ارتباطات زبانی میان این دو زبان را مورد توجه قرار داده‌اند.

به‌طور کلی این پژوهش‌ها از تمام ابعاد و سطوح اهمیت زبان و ادبیات فارسی در دیپلماسی فرهنگی استفاده ننموده‌اند و لذا نوآوری مقاله حاضر در این است که با استفاده از منابع به‌روزتر کاستی‌های موجود در تحلیل‌های پیشین برطرف شده و افق جدیدی پیش روی سیاست‌گذاران عرصه دیپلماسی فرهنگی گشوده است. لذا هدف نگارنده، تحلیل توصیفی مؤلفه‌ها و ظرفیت‌های قدرت نرم در زبان فارسی در دیپلماسی فرهنگی به جهت ارائه راهکارهای مؤثر برای تقویت مناسبات روابط خارجی و ارتقا جایگاه بین‌المللی زبان فارسی و بالتبع آن ایران است.

۳-۱. روش پژوهش

مبنای روش تحقیق مقاله، پژوهشی توصیفی - تحلیلی از نوع کتابخانه‌ای و از نظر هدف کاربردی است و در آن تلاش شده است تا با بررسی ظرفیت‌ها و چشم‌اندازها دیپلماسی فرهنگی کشور به شناسایی و دستیابی راهکارهای بهره‌گیری از ظرفیت‌های زبان فارسی در دیپلماسی فرهنگی در راستای تأمین منافع ملی پرداخته شود به گونه‌ای که این راهکارها بتواند در طراحی برنامه‌ها و استراتژی‌های راهبردی و عملی دیپلماسی فرهنگی کشور مؤثر واقع شود.

۴-۱. چارچوب نظری

برای فهم تأثیرگذاری زبان و ادبیات بر دیپلماسی فرهنگی نظریات متفاوت مطرح شده است. در این ارتباط، جوزف نای بیشترین مفهوم پردازی را در آثار خود مطرح نمود که به دلیل قدرت تبیین بالا، به عنوان چارچوب نظری این پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱-۴-۱. نظریه قدرت نرم

نای در کتاب معروف خود به نام «قدرت نرم، ابزار موفقیت در سیاست جهانی»، مفهوم قدرت نرم را در سال ۲۰۰۴ میلادی مطرح کرد (Nye, 2004) و معتقد است که «گسترش عناصر فرهنگی یک کشور مانند زبان و ارزش‌های هنجاری آن خودبه‌خود نفوذ و قدرت آن کشور را در جهان افزایش می‌دهد» (Nye, 1991:97). بنیاد نظری نای بر دو رکن اصلی استوار است که عبارت‌اند از ابعاد سه‌گانه قدرت نرم و دیپلماسی عمومی. دیپلماسی

عمومی در مفهوم آمریکایی خود به گونه‌ای فراگیر شامل هر دو گونه دیپلماسی فرهنگی و ارتباطی بوده و به کاربرد ابزارهای زبانی، میان فرهنگی و ارتباطات بین‌المللی در سیاست خارجی معطوف می‌شود (سیمبر و مقیمی، ۱۳۹۴: ۲۰). بنابراین، دیپلماسی فرهنگی به‌عنوان ستون‌های قدرت نرم در سیاست خارجی می‌تواند در همین راستا مورد توجه قرار گیرد. دیپلماسی فرهنگی زمینه مبادلات فرهنگی را فراهم می‌آورد و این مبادلات به نوبه خود از یک سو به تقویت مشترکات می‌پردازد و از سوی دیگر درجایی که تفاوت وجود دارد، زمینه درک متقابل و ایجاد انگیزه برای تعامل را فراهم می‌کند (ذوالفقاری و دشتی، ۱۳۹۸: ۱۳۲).

۱- ۴- ۲. تعریف مفاهیم

۱- ۴- ۱. **قدرت نرم:** واژه‌ای است که در نظریه‌های روابط بین‌الملل برای توصیف توانایی یک مجموعه سیاسی، مانند دولت به کار می‌رود. توانایی که به‌طور مستقیم بر رفتار یا منافع سایر نهادهای سیاسی از طریق شیوه‌های فرهنگی ایدئولوژیکی تأثیرگذار است. این مفهوم در مقایسه با قدرت سخت معنا پیدا می‌کند که به لحاظ تاریخی معیار مسلط و واقع‌گرایانه قدرت ملی محسوب می‌شود و شاخص سنجش آن کمی و شامل مواردی چون جمعیت، سرمایه‌های نظامی یا تولید ناخالص ملی است (آدمی و ذوالفقاری، ۱۳۹۰: ۲۲). از دیدگاه نای، مفهوم متقاعدکنندگی که از اجزاء قدرت نرم است این‌گونه تعریف می‌شود: «متقاعدکنندگی و اقناع در قدرت نرم باعث می‌شود که دولت‌ها منافع و اهداف خود را به گونه‌ای ترسیم و دنبال کنند که با ارزش‌های مورد نظر جامعه هدف بیشترین قرابت را داشته باشد. این فرایند از طریق ایجاد جاذبه‌های فرهنگی، تصویرسازی و توانایی دستور کار جهانی و منطقه‌ای اتفاق می‌افتد.» (Nye, 1990:166).

۱- ۴- ۲- ۲. **دیپلماسی عمومی:** پل شارپ (Paul Sharp)، شاید دقیق‌ترین تعریف را ارائه داده باشد؛ فرایندی که طی آن جهت برقراری روابط مستقیم با مردم یک کشور برای پیشبرد منافع و افزایش ارزش کشوری که به دنبال این رابطه است در نظر مردم بیگانه تلاش می‌شود (Sharp, 2005:3). یعنی دولت‌ها برای افزایش اعتبار و ارتقاء وجهه خود در عرصه سیاست خارجی، دست به برقراری رابطه مستقیمی با مردم می‌زنند که یکی از نمادهای مهم ارتباط مستقیم و بی‌واسطه دولت، زبان و ادبیات یک ملت است.

۱- ۴- ۲- ۳. **دیپلماسی فرهنگی:** دیپلماسی فرهنگی یکی از انواع دیپلماسی نوین می‌باشد و در حوزه دیپلماسی عمومی قرار می‌گیرد که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و عبارت است از: «معماری یک بزرگراه دوطرفه به منظور ایجاد کانال‌هایی برای معرفی تصویر واقعی و ارزش‌های یک ملت و درعین حال، تلاش برای دریافت درست تصاویر واقعی از سایر ملت‌ها و فهم ارزش‌های آن‌ها» (Malone, 1988:12). علاوه بر این دیپلماسی فرهنگی در تعریف میلتون کامینگز، عبارت است از مبادله‌ی ایده‌ها، اطلاعات، هنر، نحوه‌ی زندگی، نظام ارزشی، سنت‌ها و اعتقادات به منظور دستیابی به مفاهیم مشترک و تقویت تفاهم متقابل میان ملت‌ها و کشورها (Cummings, 2003:1). دیپلماسی فرهنگی تلاش هدفمند و هوشمندانه برای درک، مطلع ساختن، مشارکت دادن و اثرگذاری بر سایر ملل برای تأمین منافع ملی است. دیپلماسی فرهنگی این اجازه را می‌دهد که با استناد به ظرفیت‌های کلیدی و قابلیت‌های مفاهیم انتقالی، به طور مستقیم یا غیرمستقیم، بر ملت‌ها و یا رهبران سایر دول تأثیرگذار بود. ابعاد اثرگذاری بر ملت‌ها می‌تواند باعث فشار و جهت‌دهی در سیاست خارجی دولت‌های هدف شود (کوهکن و رحیمی نژاد، ۱۳۹۷: ۴۳).

۱- ۴- ۳. اهمیت دیپلماسی فرهنگی

متخصصین روابط بین‌الملل دیپلماسی را «فن مدیریت تعامل دولت‌ها با جهان خارج» می‌دانند، و برای این منظور از ابزارها و ساختارهای متعددی استفاده می‌کنند. براین اساس می‌توان به ساختار سه‌بعدی دیپلماسی سنتی اشاره کرد که از ملاحظات «سیاسی»، «اقتصادی» و «امنیتی» تشکیل می‌شود؛ و به این ترتیب سیاست خارجی دولت‌ها با لحاظ کردن سه جنبه مذکور در راستای تأمین منافع ملی طراحی و با سازوکارها و ابزارهایی از جنس همین سه عرصه اجرایی می‌شود. اما تحت تأثیر فضای ارتباطات جهانی بسیاری از صاحب‌نظران عرصه روابط بین‌الملل از جمله کامینگز، «فرهنگ و دیپلماسی فرهنگی» را به عنوان رکن چهارم سیاست خارجی معرفی نموده و از این نظر می‌توان چنین پنداشت که در بسیاری از مواقع، سطوح تصمیم‌گیری سه حوزه دیگر نیز از آن منبعث می‌گردد (Comings, 2003: 13-22).

تلاش برای درک، آگاهی، مشارکت و تأثیر بر افکار عمومی نهادها، سازمان‌ها و دولت‌های سایر کشورها از این طریق مهیا و ممکن می‌شود. در تبادل فرهنگی، نظام معنایی و ارزشی یک ملت به جهان بیرون عرضه می‌شود و ویژگی‌های ممتاز فرهنگی ملت‌ها در سطوح دوجانبه و چندجانبه انتقال می‌یابند. به همین دلیل است که حساس‌ترین ابعاد انتقال مفاهیم نرم افزارانه قدرت، با مکانیسم‌های دیپلماسی فرهنگی به کارگیری می‌شود. اهمیت دیپلماسی فرهنگی در این است که روایت یک تمدن برای سایر تمدن‌ها با برجسته‌سازی ابعاد باورپذیر و زمینه مند آن تمدن همراه است. به این تعبیر، دیپلماسی فرهنگی زمانی محقق می‌شود که کشوری برای انتقال ارزش‌های موردنظر در فرهنگ و تمدن خود با بهره‌مندی از سازوکارهایی از همان جنس به انتقال و ارائه آن به سایر ملت‌ها می‌پردازد و این قابلیت‌ها را در سیاست خارجی خود بکار می‌گیرد.

دولت‌ها از طریق دیپلماسی فرهنگی سه هدف عمده را دنبال می‌کنند: الف- کسب وجهه بین‌المللی در میان سایر اقوام و ملت‌ها و اثرگذاری بر رفتار آن‌ها، ب- ایجاد

نهادهای علمی، فرهنگی جدید به منظور برقراری روابط پایدار و صمیمیت بیشتر میان جوامع مختلف، ج- فهم دقیق اصول موجود در فرهنگ سایر ملت‌ها و کنکاش در ریشه‌های فرهنگی و اجتماعی دیگر جوامع باهدف ارتقای درک متقابل میان ملت‌ها (دهشیری، ۱۳۹۳: ۳۰). بنابراین تفاهم سازی، کنش بر اساس نیات نیک، همگرایی و تقارب به عنوان اهدافی غیرقابل اجتناب، در فرایند ایجاد رابطه با اصول ریشه‌دار کشورهای مشترک در نظر گرفته می‌شوند. لذا این برنامه‌ها اهداف اساسی و اصلی دیپلماسی فرهنگی هستند (Potter, 2002:89).

۱- ۴- ۴. دیپلماسی فرهنگی و قدرت نرم

پس از روشن شدن تعریف و اهمیت دیپلماسی فرهنگی می‌توان عنوان نمود که دیپلماسی فرهنگی نمونه واضح و مشخص به کارگیری قدرت نرم است که این امکان و قدرت را به دولت‌ها می‌دهد که در فرهنگ و جامعه مقابل نفوذ کنند و از طریق عناصر فرهنگی چون زبان، ادبیات و ارزش‌ها یکدیگر را به همکاری ترغیب کنند. جوزف نای معتقد است، که چنین «رویکردی در مخالفت کامل با کاربرد «نیروی نظامی و قوه قهریه» که در قدرت سخت مطرح است قرار می‌گیرد. کاربست چنین سیاستی در نهایت، به محبوبیت دولت‌ها در افکار عمومی کشور مقصد منجر می‌شود و به کسب جایگاه و اعتبار دولت‌ها در صحنه بین‌المللی کمک می‌کند» (Nye, 2003:15).

شکل‌گیری دیپلماسی فرهنگی در روابط جاری بین ملل و دول با شیوه‌های نوین جریان دارد و سبب شده تا از این مهم به عنوان ابزاری نرم افزارانه و قدرت آفرین در روابط بین‌الملل بهره گرفته شود و موجب ارتقاء و رشد تفاهم میان ملت‌ها و باعث تقویت پیوندهای منطقه‌ای و جهانی گردد. دیپلماسی فرهنگی در ارتقاء وزن ژئوپلیتیک جهانی، افزایش قدرت نرم ملی و منطقه‌ای و از بین بردن تهدیدات امنیتی برای دولت‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای یافته است. از این رو ایجاد رابطه با سازمان‌های مردم‌نهاد، شبکه‌های اجتماعی و کارگزاران جامعه مدنی در کشورهای دیگر و نقش آفرینی آن‌ها در دیپلماسی فرهنگی

به‌عنوان کانون‌های ایجادکننده قدرت نرم فرهنگی برای نفوذ و تأثیرگذاری بیشتر، از راهبردهای اصولی و موردنیاز در عرصه روابط بین‌المللی می‌باشد.

۲. بحث و بررسی

۲-۱. ظرفیت‌های قدرت نرم زبان فارسی

زبان یکی از مهم‌ترین محصولات پیچیده بشری و عامل شکل‌گیری فرهنگ و تحقق آنچه امروز دیپلماسی فرهنگی می‌نامیم است. زمانی که از دیپلماسی فرهنگی ایران سخن می‌گوییم، اولین مؤلفه ادبیات فارسی است. بنابراین می‌توان زبان فارسی را یکی از عناصر و ظرفیت‌های قدرت نرم ایران دانست که جایگاه تعاملی ویژه‌ای را نیز در مناسبات دیپلماسی فرهنگی فراروی کشور قرار خواهد داد (حاجیان، ۱۳۹۴: ۹). این ظرفیت در ابعاد و زمینه‌های مختلف فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی مؤثر است.

زبان یک نهاد اجتماعی و وسیله ارتباطی است که بیان‌کننده اندیشه‌ها، باورها و ارزش‌های یک ملت است که می‌تواند با در نظر گرفتن نفوذ فرهنگی، ظرفیت‌های بسیار گسترده‌ای را فراهم نماید (حسینی، ۱۳۹۳: ۱۷). زبان عنصر اصلی تمایز بخشی و از مؤلفه‌های هویت ملی است. زبان فارسی دومین زبان اسلام و حامل فرهنگ و معارف اسلامی ایرانیان در طول تاریخ و زمینه‌سازی امین برای تعالیم مقدس اسلام و تشیع بوده و هست. خدمات متقابل زبان فارسی و عربی دوره اسلامی از اجزاء این مؤلفه هویتی ماست. زبان فارسی به منطقه‌ای از مناطق ایران تعلق ندارد بلکه زبانی است که در خراسان آغاز عهد اسلامی قوام یافته و زبان ایران و شرق عالم اسلام شده است. زبان فارسی در مقابل هیچ زبان دیگری قرار ندارد و تاریخ و فرهنگی که با این زبان قوام یافته است، به همه ایرانیان و اقوام ایران تعلق دارد. این زبان، زبان فردوسی، ابن سینا و سهروردی، صائب تبریزی، سعدی و حافظ شیرازی و مولانای بلخی و نظامی گنجوی و خاقانی شروانی و ناصر خسرو قبادیانی است. در دوره‌های مختلف مهاجمین فرهنگی به ایران، این زبان را مورد چشمداشت قرار دادند هرچند برریشه‌های متعدد درخت تنومند فارسی گزندی وارد نساختند. هرچه این

زبان پویاتر و بانشاطتر باشد، استقلال و نشاط ما بیشتر است و اگر ضعف به آن راه یابد، پیوستگی ملی را سست می‌کند، که به این جهت باید در پاسداری از زبان و زنده نگاه داشتن آن اهتمام کرد. خط فارسی نیز بستر و حافظ امین و رمز کمال زبان فارسی و از همین جهت همراه همیشگی این مؤلفه هویتی ایرانیان است (حیدری و قربی، ۱۳۹۵: ۵۱). بدون زبان مشترک، تداوم فرهنگی امکان‌پذیر نیست و فرهنگ به نسل‌های بعدی منتقل نمی‌شود. به همین دلیل، زبان از یک سو ساخته‌ی فرهنگ و از سوی دیگر، سازنده‌ی آن است. از آنجاکه یکی از مهم‌ترین راه‌های گفتگو، جذب و اقناع دیگران - به‌مثابه اساس دیپلماسی عمومی - بهره‌گیری از زبان مشترک است، زبان فارسی فرصت‌های فراوانی را در این عرصه پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران می‌گذارد (درخشه و غفاری، ۱۳۹۰: ۲۰).

۲-۱-۱. اهمیت و نقش زبان فارسی

زبان از عناصر هویت فرهنگی و جزء نخستین مؤلفه‌ها به شمار می‌رود. از گذشته تاکنون، هیچ‌گاه همه زبان‌ها منزلت یکسان نداشتند. منزلت و نفوذ زبان‌ها دقیقاً از منزلت و نفوذ جامعه یا حکومتی تبعیت کرده است که آن زبان را به‌مثابه زبان ملی و رسمی خود برگزیده است. علاوه بر این، معمولاً برخی زبان‌ها جنبه جهانی یا منطقه‌ای پیدا می‌کردند، معیار می‌شدند، توسعه می‌یافتند و نقش مهم زبان و هنر و گاه سیاست و تجارت را در قلمرویی به‌مراتب وسیع‌تر از حوزه گویندگان آن زبان بر عهده می‌گرفتند. زبان‌های دیگر اغلب در حد گفتاری یا نقش محدود نوشتاری در حوزه‌های معین باقی می‌ماندند و ارتباطات علمی و ادبی را به زبان جهانی یا منطقه‌ای می‌سپردند. در جهان باستان و در غرب دنیای قدیم زبان لاتین، به‌مثابه زبان دین، حکومت، قانون، هنر، ادبیات، علم و تجارت به‌ویژه بعد از مسیحی شدن رم کاملاً رواج یافت. در جهان اسلام و آسیا اما اوضاع به‌گونه‌ای متفاوت بود و استثنایی شگفت‌انگیز ایجاد شد. زبان فارسی که برخلاف همه زبان‌های دیگر غیر غربی در ممالک فتح‌شده در صدر اسلام، که از میان رفتند یا به زبان‌های محلی کم‌اهمیت تبدیل شدند، بعد از سه قرن دوباره سر برآورد و در کنار زبان

عربی در جهان اسلام برای خود جایگاهی یافت، به طوری که در همه جهان اسلام، زبان ادب و در بخش ایرانی جهان اسلام نیز (شرق بین‌النهرین) زبان حکومت شد (اجلالی، ۱۳۹۳: ۱۶-۱۷).

۲-۱-۲. زبان فارسی عامل هویت‌ساز ملی و دینی

زبان فارسی که به صورت تاریخی پس از اسلام، عامل اصلی در شکل‌دهی فرهنگ ایرانی بوده است که با روی کار آمدن صفویان، شکلی از نفوذ فرهنگی را هم در آن مشاهده می‌کنیم. با شروع سلطنت صفویه و انتخاب مذهب تشیع به عنوان مذهب رسمی، سیاست زبان دچار تغییرات جدی شد. تشیع فراتر از یک مذهب بود و جنبه‌های سیاسی، اجتماعی و ژئوپلیتیک فراوانی نیز داشت و در این دوران، اصلی‌ترین عامل شکل‌دهنده فرهنگ ایران زمین محسوب می‌شد. به این ترتیب در کنار مذهب تشیع، زبان فارسی یکی از مؤلفه‌های اصلی در شکل‌دهی به پایه‌های فرهنگی و گفتمانی حکومت صفویان تبدیل شد. «صفویان با شناخت درست وضعیت جامعه ایرانی، از یک سو و درک خطر حکومت عثمانی، از سوی دیگر، مؤلفه‌های تمایز آفرین و فرهنگ‌ساز خود را از یک مؤلفه به دو مؤلفه زبان و مذهب افزایش دادند. در این دوره انحصار زبان عربی شکسته شد، حمایت گسترده‌ای از زبان فارسی شد و گسترش زبان فارسی در محور شرق ایران در دستور کار قرار گرفت. با کشورگشایی‌های برخی از پادشاهان ایرانی، زبان فارسی در جغرافیای وسیع‌تر نشر یافت و مثلاً در شبه‌قاره برای زمانی طولانی به عنوان زبان نخبگانی تثبیت شد، در این دوره از زبان فارسی به عنوان ابزار ملت-دولت سازی (nation-state building) استفاده شد و این عامل، در کنار ایدئولوژی تشیع دوگانه تقابل با حکومت عثمانی و شکل‌گیری جامعه ایرانی، علی‌رغم تنوع بالای قومیتی و نژادی اش بود.» (ناظمی، ۱۳۹۷: ۲۴۳).

در تحولات تاریخی، زبان فارسی بار دیگر عامل اتحاد و انسجام ملی در ایران در دوره قاجار و پهلوی بوده است. در این دوران، گرایش‌های ملی‌گرایانه در میان روشنفکران

ایرانی رشد یافت و واگرایی فرهنگی و اجتماعی در میان این طبقه و جامعه ایرانی در حال رشد یافتن بود. بنابراین مهم‌ترین کارکرد وحدت‌بخش زبان فارسی در میان زبان‌های بیگانه و خرده هویت‌های قومی نمایش یافت. سیاست‌های وحدت‌بخش ملی در اتحاد و انسجام زبانی نمود تازه‌ای یافت و جانی به کالبد متشتت جامعه ایرانی وارد نمود.

۲-۱-۳. زبان فارسی عامل وحدت‌بخشی

عشق به زبان فارسی در ایران به قوم و نژاد خاصی وابسته نیست. این زبان ابزار مهم دیپلماسی فرهنگی و وسیله همبستگی و پیوند تمام اقوام و فرقه‌ها و گروه‌های اجتماعی ایران بوده است. زبان فارسی مهم‌ترین ابزار جلوگیری از آشفتگی‌های سیاسی و اجتماعی ایران در طول تاریخ بوده است. تمام گروه‌ها و طبقات اجتماعی ایرانی، در طول تاریخ با وجود تفاوت‌ها و اختلافات و حتی منازعاتی که داشته‌اند، اما درباره برتری و اهمیت زبان و ادبیات فارسی هیچ تردیدی نداشته‌اند، بطوریکه وحدت ملی و انسجام اجتماعی در تاریخ ایران، همواره به‌واسطه اشتراک در زبان فارسی حفظ شده است. در حقیقت زبان فارسی، تمامی اقوام و نژادهای ایرانی را در زیر پرچم اتحاد ایرانی جمع کرده است. توجه و عنایتی که شعرا و داستان‌سرایان ایرانی نسبت به حفظ زبان فارسی به‌عنوان یک ضرورت و میراث مشترک بشری مدنظر داشته‌اند از این زمره است.

۲-۱-۴. زبان فارسی و انطباق‌پذیری

در آغاز دوره اسلامی، نفوذ زبان عربی در کل جهان اسلام و از جمله ایران از نفوذ کنونی زبان انگلیسی بیشتر بود. با وجود این، ایرانیان یگانه ملتی بودند که مستعرب نشدند و زبان خود را حفظ کردند و با ترکیب فارسی میانه و واژه‌های عربی زبان فارسی دری را ساختند و با تولید ادبی و کاربردی دیوانی چنان استحکامی به آن بخشیدند که از آن‌پس، تا قرن‌ها همچون زبان میانجی در کل حوزه نفوذ فرهنگ ایرانی و همچون زبان دوم و زبان شعر و ادب در دیگر بخش‌های جهان اسلام و هند به کار رفت. راز چنین استمراری انعطاف‌پذیری و سازگاری با زبان غالب آن روز یعنی زبان عربی بود، نه خلوص‌گرایی و

مبارزه با زبان مسلط. این مسئله نشان‌دهنده عمق انعطاف و قدرت نرم زبان فارسی در بقاء و تداوم آن است (اجلالی، ۱۳۹۳: ۸). زبان سغدی که تکلم رایج مردم سمرقند بوده و در برهه‌ای از زمان در آسیای میانه رواج یافته بود، زبان یغنویی که ریشه در زبان سغدی داشت در زمان خوارزمیان تا قرن هشتم هجری رواج داشت، جزء خانواده بزرگ زبان پارسی محسوب می‌شود، که در طول زمان دچار فراز و فرود بسیار شده است. با این حال به دلیل همین ویژگی انطباق‌پذیری است که فارسی یگانه‌زبانی است که در قاره آسیا نفوذ، رواج و پایداری داشته است.

۲- ۱- ۵. زبان فارسی عامل انتقال فرهنگی

در بحث انتقال فرهنگی زبان و ادبیات به گونه‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱. بعد محتوا (content dimension) ۲. بعد بافت (dimension context) ۳. بعد شعری (oetic dimension) (Risager, 2007: 8). از این نظر، بعد محتوا با محتوای آموزشی مرتبط است که ارتباطات فرهنگی و اجتماعی را شامل می‌شود. بعد بافت، به ابعاد اجتماعی توجه دارد که کارکرد زبان و دانش اجتماعی فرهنگی را برای استفاده اجتماعی مناسب از زبان مدنظر دارد. در بعد شعری نیز که بیشترین زمینه‌های انتقال فرهنگی صورت می‌گیرد و کاربردهای شعری و زیبایی‌شناختی زبان در صورت‌های مختلف نمایش داده می‌شود.

در این رابطه سلیمانی معتقد است: «هر فرهنگ برای داشتن سهمی در تحولات جهان، نیازمند عرضه و ارائه خود با یکی از ابزارهای ارتباطی موجود است که بی‌گمان زبان مهم‌ترین این ابزارها دانسته می‌شود. در بافت آموزش فرهنگ و زبان، کار با صورت‌های گفتاری و نوشتاری ادبیات در وارد شدن به آنچه برخی افراد آن را تجارب خارجی می‌دانند، نقشی مؤثر داشته است که خود، این موارد را در برمی‌گیرد: شیوه‌های دیگر زندگی، شیوه‌های دیگر نگرش به دنیا، شیوه‌های دیگر تجسم و حالات تفکر. از سوی دیگر، این امر، ابزاری کارآمد برای آگاهی از دیدگاه‌های دیگران در بافت‌های فرهنگی،

تاریخی و اجتماعی به شمار می‌آید» (سلیمانی، ۱۳۸۲: ۷). اشتراک و قرابت زبانی در تاجیکستان با رواج فارسی دری در میان مردم رایج است. علاوه بر این آشنایی و تأثیر زبان فارسی در عشق‌آباد و مرو در ترکمنستان و سمرقند و بخارا در ازبکستان و برخی اقوام و ملت‌های فارسی‌زبان همسایه در قزاقستان و قرقیزستان از آثار قدرت نرم دیپلماسی فرهنگی بهره‌مند شده‌اند.

۲-۲. تأثیر زبان فارسی بر دیپلماسی فرهنگی

در دوران اسلامی، فرهنگ و ادب و هنر ایران رنگ و چهره تازه‌ای به خود گرفت و پس از سه قرن توسعه و نفوذ زبان و فرهنگ عرب، زبانی که از زمان ورود آریایی‌ها در هزاره سوم پیش از میلاد گسترش و توسعه‌ای شگرف داشت ارزش و اعتبار خود را بازیافت. در مدت سه قرن نفوذ اعراب نیز، فارسی اعتبار خود را به کلی از دست نداد. اعراب برای گسترش قلمرو خود و همچنین ناتوانی در اداره امور خود، ایرانیان را در برخی منصب‌های دیوانی خود می‌گماردند؛ از این رو، مکاتبات و مناسبات دیوانی آنان به خط و زبان فارسی بود که خود سبب گسترش فرهنگ و هویت ملی ایرانیان شد. در نتیجه، در زمان نسبتاً اندکی فرهنگ و هنر ایرانی در سراسر قلمرو اسلام، از آسیای دور تا غرب آفریقا و حتی جنوب غربی اروپا، گسترش یافت. به عبارتی دیگر، بعد از یک دوره افول، زبان فصیح فارسی و فرهنگ گران‌قدر ایران سرافرازی و سروری یافت و از کرانه‌های اقیانوس اطلس تا اقیانوس هند، از دهلی تا روم و از آسیای شرقی تا بغداد و بالاخره از سنگاپور تا اسپانیا زبان جویندگان دانش و ادب شد (میردهقان و طاهرلو، ۱۳۹۰: ۱۱۶).

با توجه به گستردگی حوزه نفوذ و اثرگذاری فرهنگی زبان فارسی، بسیاری از مؤسسات پژوهشی و خاورشناسی در جهان به سمت مطالعه و پژوهش بر زبان و فرهنگ ایرانی

متمرکز شدند. این موضوع زمینه افزایش تأثیرگذاری زبان فارسی بر دیپلماسی فرهنگی ایران را تقویت نموده و بیان می‌کند که زبان نوعی انتقال فرهنگی است و می‌تواند در خدمت دیپلماسی و تأمین منافع کشورها کمک‌رسان باشد. از این جهت، تعامل و اثرگذاری فرهنگی، زبان فارسی و ادب ملت‌های مختلف امری غیرقابل‌انکار است. زبان فارسی از این جهت امری قابل‌اعتنا و قابل سرمایه‌گذاری است.

۲-۱. تأثیر زبان فارسی بر حوزه عثمانی و ترکیه امروزی

منظور از این دوره، ادبیات شش‌صدساله ترکی از قرن سیزده تا میانه‌های قرن نوزدهم میلادی و به عبارتی ادبیات ترکی دوره اسلامی تا زمان ادبیات دوره تنظیمات و عصر ملی‌گرایی است. این تأثیرپذیری چنانکه از آثار و بررسی‌های خود عثمانی‌ها و محققان دوره‌های بعدی ترک نیز برمی‌آید، تنها در حوزه تأثر ناخودآگاه و غیرمستقیم نیست، بلکه تشبه به شاعران فارسی و تقلید از آثار آنان از باب تعمد و تفاخر و تقلیدی آگاهانه و مستقیم است. مهم‌ترین مصادیق تأثیرگذاری زبان و ادب فارسی بر ادبیات ترکی به شرح زیر است که در مطالعات و پژوهش‌های مفصلی به آن‌ها پرداخته شده است:

یک. رسمی شدن زبان فارسی به عنوان زبان دیوانی و رسایل اداری در دوران قرن سیزدهم به بعد،

دو. تأثیر زبان، وزن، قالب و محتوای شعر فارسی بر شعر ترکی از گذشته تاکنون،

سه. تأثیر شعر عرفانی فارسی بر شعر عرفانی ترکی از گذشته تاکنون،

چهار. تقلید و نظیره‌گویی ترکی سرایان عثمانی، از شاعران ایرانی (مثل حافظ و سعدی) (نک: واحد اکرمی و سمندری، ۱۳۹۴).

۲-۲-۲. تأثیر زبان فارسی بر حوزه تاجیکستان

منطقه آسیای مرکزی در دوران باستان تا قرن ششم قبل از میلاد، تحت تأثیر و سیطره فرهنگ غنی ایرانی در عصر هخامنشی و ساسانی بوده است. این منطقه از نواحی درخشان منشعب شده از تمدن ایران شرقی بود که سه حوزه تمدنی بلخ، سغدی و خوارزمی را به وجود آورد (دهقانیان، ۱۳۹۷: ۱۳۱). بعدها، کشور تاجیکستان از ترکیب دو حوزه تمدنی سغدیان و بلخ (باختریه) به وجود آمد. به لحاظ تاریخی حاکمیت سیاسی ایران بر این مناطق دچار فراز و فرود بسیاری بوده است، اما حاکمیت فرهنگی ایران بر این نواحی تقریباً تا ظهور جماهیر شوروی بلامنازع بوده و امروزه نیز دارای اثرات غیرقابل انکاری است.

کشور ایران طی سال‌های اخیر با توجه به نزدیکی فرهنگی، تاریخی، قومی و زبانی حوزه جغرافیایی تاجیکستان تأکید هرچه بیشتری بر استفاده از ظرفیت‌های دیپلماسی فرهنگی دارد. در این میان تأکید بر عنصر مؤثر زبان فارسی از مهم‌ترین موارد قابل اشاره است. در این معنا تاجیکی لهجه‌ای از زبان فارسی و بدین سبب بسیاری از زبان‌شناسان آن را فارسی تاجیکی می‌نامند. فارسی تاجیکی از آن جهت که جایگزین زبان‌های شرقی ایران شده و از سوی دیگر به خاطر قرابت جغرافیایی با زبان‌های روسی و ترکی نزدیک بوده است، امروزه در حال فاصله گرفتن از ریشه اصلی شکل‌گیری آن که همانا زبان فارسی باشد است (مؤمنی و مؤدب، ۱۳۹۸: ۱۴).

۲-۲-۳. تأثیر زبان فارسی بر افغانستان

زبان و ادبیات فارسی مهم‌ترین خواستگاه آزادی‌خواهی، میهن‌پرستی و استقلال‌طلبی و بیان‌کننده ارزش‌های تاریخی ایران و اسلام است و از بزرگ‌ترین ظرفیت‌های پیش روی ایران عزیز، برای معرفی و بیان مفاهیم ارزشمند انسانی و فرهنگی به سایر ملل جهان است.

با این دیدگاه، سرمایه‌گذاری بر تعلقات فرهنگی و تاریخی دیپلماسی فرهنگی ایران می‌تواند ظرفیت‌های نهفته بین‌المللی کشور را آشکار نموده و کمک‌کننده باشد. آنچه مسلم است این است که تا سده اخیر فرهنگ و تمدن افغانستان ذیل تمدن ایرانی تعریف می‌شده است و البته محدودیت‌ها و تنگناهایی که در خصوص سایر ملل وجود دارد در افغانستان مشاهده نمی‌کنیم. امروزه در افغانستان، زبان‌های فارسی، دری و پشتو زبان‌های رسمی اعلام شده است. از سوی دیگر علاوه بر سابقه دیرینه تاریخی ایران و افغانستان، روابط ادبی ایران و افغانستان پس از انقلاب اسلامی ایران صورتی رسمی و نهادی به خود گرفته است. چاپ مجموعه آثار شاعران افغان در ایران، برپایی همایش‌ها و کنگره‌ها و امکان تأسیس انجمن‌های افغان در ایران و مهاجرت نخبگان و شاعران افغانی به ایران، همه صورت‌هایی از تعامل ادبی میان این دو کشور است (حاجیان، ۱۳۹۴: ۱۶).

۲-۲-۴. تأثیر زبان فارسی بر حوزه هندی

زبان‌های ایرانی و زبان‌های هندی هر دو از ریشه زبان‌های آریایی هستند. پیشینه ارتباط آن‌ها به سده ۶ قبل از میلاد بازمی‌گردد. در دوره‌های پس از میلاد هم به سبب ورود بسیاری از کتاب‌های هندی در زمینه‌های مختلف به ایران، ارتباط بین زبان‌های ایرانی و هندی حفظ شد. در دوره‌های بعد، به خاطر تسلط سلسله‌های مسلمان ایرانی فارسی‌زبان بر آن منطقه، ارتباط بین زبان‌های ایرانی و هندی بیشتر شد و زبان فارسی قرن‌ها زبان رسمی سرزمین هندوستان بود. زبان هندی در طول این ارتباط دیرینه خود با زبان فارسی واژگان بسیاری (حدود ۷۰۰ واژه) از فارسی قرض گرفته است (نک: سیفی، بختیاری و محمدی اکمل، ۱۳۹۲: ۷۲-۷۳). این وام‌گرفتن زبانی به سایر حوزه‌های فرهنگی و ادبی نیز تسری پیدا کرده است و ثمره آن پرورش شاعران بزرگی همچون بیدل دهلوی، امیر خسرو دهلوی

و به وجود آمدن سبک شعری وزینی در زبان فارسی به نام سبک هندی در ادب فارسی شد.

۲-۲-۵. تأثیر زبان فارسی بر حوزه اروپایی

در عصر کلاسیسم در قرن هفدهم تا عصر رمانتیسم در قرن نوزدهم، فرهنگ و ادبیات ایران در ادبیات فرانسه حضوری درخشان و سازنده داشته است. در این میان یکی از منابع مهم و پرجاذبه ادبیات تطبیقی سفرنامه‌ها یا ادبیات سیاحتی است که بیشترین سهم را در شناخت نسبی فرهنگ و تمدن، آداب و رسوم شرقی و مغرب زمین داشته است. از دیرباز ایران، کانون ذوق، فکر، هنر و منبع بزرگ الهام برای هنرمندان و متفکران اروپایی بوده است. از قدیمی‌ترین آثار ادبی عهد باستان، کتاب‌های مقدس یهودی، هندی و مسیحی گرفته تا به امروز، بزرگ‌ترین شاعران، بزرگ‌ترین نویسندگان، بزرگ‌ترین هنرمندان و متفکران جهان کم‌وبیش از ادب فارسی الهام گرفته‌اند. چندین اثر هنری و ادبی فاخر، راسین و ولستر در فرانسه، مارلو در انگلستان و چندین اثر شاعرانه مثل لاله رخ توماس مور، رستم و سهراب ماتیو آرنولد در انگلستان، دیوان شرقی گوته، کوروش کبیر مادلن دو اسکودری، نامه‌های ایرانی منتسکیو و به‌سوی اصفهان پیر لوتی در فرانسه نمونه‌هایی از این شاهکارهای بدیع ذوقی و ادبی بشری و انعکاسی جاویدان از دیپلماسی فرهنگی زبان فارسی بوده است (نک: فولادی، ۱۳۹۸: ۵۰-۵۲).

۳. نتیجه‌گیری

با کم‌رنگ شدن نقش جنگ و ایجاد دهکده جهانی اطلاعات و ارتباطات می‌توان از دیپلماسی فرهنگی و تبعات آن بیشتر نوشت. دیپلماسی فرهنگی از آن‌رو که به دولت‌ها و ملت‌ها این قابلیت را می‌دهد که فرهنگ، آرمان‌ها و اندیشه‌اش را به سایرین معرفی نماید،

و از راه ارتقاء ارتباطات خصوصی بین ملل مختلف، این امکان را فراهم می‌کند که سیاست‌ها و برنامه‌های موردنظر در افکار عمومی جهانی جذاب به نظر برسد، همیشه مورد اعتنای دولت‌ها بوده است. بنابراین دور از خرد است که در زمانی که دیپلماسی فرهنگی با این همه مزیت در عصر اطلاعات و ارتباطات انتخاب اول و اصلی دولت‌ها در پیشبرد اهداف بین‌المللی است، جمهوری اسلامی ایران از این مقوله مهم بی‌بهره باشد، و آن را به خدمت نگیرد. قطعاً عدم بهره‌مندی از این مهم منجر به خسارتی بزرگ و غیرقابل جبران خواهد شد، و در بلندمدت بر تحقق یا عدم تحقق منافع استراتژیک و فرهنگی سیاسی ایران تأثیرگذار خواهد بود. دیپلماسی فرهنگی از یک سو از ابزارها و عوامل تحقق دیپلماسی بین‌المللی است و از جنبه دیگر یکی از شقوق دیپلماسی است، که باید مورد توجه سیاست‌گذاران و سیاستمداران قرار گیرد. هزینه نسبتاً پایین، ماهیت نرم افزارانه و قابل پذیرش عمومی، بهره‌مندی از گستردگی زمینه‌های تعامل و مدیریت غیرسیاسی از مزایای این حوزه فعالیت است.

دیپلماسی فرهنگی به‌عنوان شیوه‌ای نوین از ابزارهای موفقیت دولت‌ها در سیاست خارجی بر منابع قدرت نرم متکی شده است. لذا شناسایی ظرفیت‌ها و مؤلفه‌های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و بهره‌گیری صحیح و بهنگام از آن برای موفقیت سیاست خارجی کشور ضرورت دارد. بهره‌مندی مناسب و بهینه از این منابع مستلزم برنامه‌ریزی و دستور کارهای اجرایی دقیق، منسجم و هدفمند است.

زبان و ادبیات فارسی میراثی ارزشمند، وحدت‌بخش و هویت‌ساز در تاریخ این مرزوبوم است. علی‌رغم وجود قومیت‌ها و مذاهب مختلف در ایران، اما رکن مهم اتحاد بخش در این میان، هویت ایرانی با محوریت زبان فارسی است. این مهم آن‌چنان در جامعه ایرانی نفوذ کرده است که در قانون اساسی ذیل فصل دوم و اصل پانزدهم به‌صراحت مطرح و پذیرفته شده است. بازتاب و اهمیت زبان فارسی در برهه‌ای از تاریخ در توسعه

مراودات سیاسی و اجتماعی ایرانیان نمایان و منجر به تبدیل شدن به زبان علم و دانش در منطقه جغرافیایی خود شد، و از سوی دیگر به عنوان محور تبادلات بین‌المللی در روزگار خود شناخته می‌شد. در زمان معاصر نیز شیفتگان ادبیات و فرهنگ غنی ایرانی در سایر نقاط دنیا به مطالعه و شناخت این زبان و فرهنگ علاقه‌مند هستند به گونه‌ای که در دانشگاه‌های اروپا و آمریکا رشته‌ها و فرصت‌های مطالعاتی زبان‌شناسی در این عرصه ایجاد شده است. این امکان مهم با بهره‌مندی از ظرفیت‌های دیپلماسی عمومی و دیپلماسی فرهنگی می‌تواند وجهی نرم افزارانه از قدرت را که مبتنی است بر اقناع و جاذبه فرهنگی به رخ بکشد. لذا می‌توان از این ظرفیت در حوزه همسایگی بیشترین بهره‌برداری را نمود. قرابت جغرافیایی در حوزه فرهنگی آسیای میانه و قفقاز نشان‌دهنده عمق اثرگذاری زبان و فرهنگ فارسی در کشورهای تاجیکستان، افغانستان است. علاوه بر اینکه به دلیل گستردگی تحولات و ارتباطات اجتماعی از گذشته تاکنون بخش قابل توجهی از مردم در کشورهای عراق، ترکیه، ازبکستان و پاکستان به این زبان تکلم می‌کنند یا دست کم با این زبان آشنایی دارند. این موضوع صرفاً محدود به ارتباطات کلامی نیست، بلکه اگر تأثیر ساختارهای زبانی و یا انتقال فرهنگی در این میان موضوع قدرت نرم باشد که هست، می‌توان به آثار فرا منطقه‌ای فرهنگ پارسی در دنیای اسلام و فراتر از آن در حوزه‌های جغرافیایی اروپایی نیز اشاره کرد، که واقعیتی انکارناپذیر است.

کتابنامه

الف. منابع فارسی

- ابوالحسن شیرازی، حبیب‌اله (۱۳۹۶). «دیپلماسی فرهنگی و نقش انجمن‌های دوستی در روابط بین‌الملل»، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، سال دهم، شماره ۳۸، تابستان، صص ۳۸-۹.
- اجلالی، پرویز. (۱۳۹۳). «جهانی‌شدن و زبان فارسی، نکاتی درباره برنامه‌ریزی زبان ملی»، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره هشتم، شماره ۳، پاییز، صص ۶-۲۷.

- آدمی، علی و ذوالفقاری، مهدی. (۱۳۹۰). «اثرگذاری قدرت نرم در دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران»، **فصلنامه علمی پژوهشی رهیافت‌های سیاسی**، شماره ۲۹، صص ۹-۴۴.
- حاجیان، خدیجه. (۱۳۹۴). «بررسی ظرفیت‌های زبان و ادبیات فارسی در ترویج ارزش‌های انقلاب اسلامی در تاجیکستان و افغانستان»، **مجله مطالعات فرهنگ - ارتباطات**، سال شانزدهم، شماره سی و یکم، پاییز، صص ۷-۳۸.
- حاجیان، خدیجه. (۱۳۹۴). **دیپلماسی فرهنگی مطالعه موردی افغانستان و تاجیکستان**، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- حسینی، زهرا سادات. (۱۳۹۳). «نقش زبان در تغییر سبک زندگی»، **روزنامه ایران**، ۳۰ فروردین، شماره ۵۶۲۴.
- حیدری، منصور و قربی، سید محمدجواد. (۱۳۹۵). «مؤلفه‌های قدرت نرم ایران در سند مؤلفه‌های هویت ملی ایرانیان (مطالعه ارزش‌های فرهنگی)»، **دو فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات قدرت نرم**، سال ششم، شماره پانزدهم، پاییز و زمستان، صص ۴۶-۶۴.
- داداندیش، پروین و احدی، افسانه. (۱۳۹۰). «جایگاه دیپلماسی عمومی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران»، **فصلنامه روابط خارجی**، سال سوم، شماره ۱، بهار، صص ۱۷۳-۱۴۳.
- درخشه، جلال و غفاری، مصطفی. (۱۳۹۰). «دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران در جهان اسلام: فرصت‌ها، اقدامات، اولویت‌ها و دستاوردها»، **فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات**، سال دوازدهم، شماره ۱۶، زمستان، صص ۹-۴۵.
- دهشیری، محمدرضا. (۱۳۹۳). **دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران**، چاپ اول، تهران: نشر علمی و فرهنگی کتیبه.
- دهقانیان، محمدحسین. (۱۳۹۷). **ایران در آینه سیاست خارجی چین**، تهران: ابرار معاصر تهران.

- ذوالفقاری، مهدی و دشتی، فرزانه. (۱۳۹۷). «مؤلفه ها و ظرفیت های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در دیپلماسی فرهنگی»، **فصلنامه مطالعات قدرت نرم**، شماره نوزدهم، پاییز زمستان، صص ۱۲۷-۱۵۴.
- سلیمانی، قهرمان. (۱۳۸۲). «یادداشت سردبیر»، نامه پارسی، ش ۲۹.
- سمیعی اصفهانی، علیرضا. (۱۳۹۱). «نقش و جایگاه قدرت نرم در دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، **فصلنامه مطالعات خاورمیانه**، سال نوزدهم، شماره ۳، پاییز، صص ۱۷۶-۱۴۵.
- سیفی، رؤیا و بختیاری، رحمان و محمدی اکمل، احمد. (۱۳۹۲). «پیشینه نفوذ واژه های ایرانی در زبان های هندی»، **فصلنامه مطالعات شبه قاره**، سال پنجم، شماره شانزدهم، پاییز، صص ۷۱-۹۰.
- سیمبر، رضا و مقیمی، احمد. (۱۳۹۴). «منافع ملی و شاخص های دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، **فصلنامه سیاست جهانی**، دوره چهارم، شماره ۱، صص ۳۸-۷.
- فولادی، محمد. (۱۳۹۸). «تأثیر زبان و عناصر زبانی بر تبادل فرهنگی ملل»، **دو فصلنامه علمی زبان و فرهنگ ملل**، سال دوم، شماره ۳، بهار و تابستان، صص ۴۱-۶۳.
- کوهکن، علیرضا، رحیمی نژاد، محمدعلی و غلامی، سعید. (۱۳۹۷). «دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در افغانستان»، **فصلنامه پژوهش های راهبردی انقلاب اسلامی**، سال اول، شماره ۲، تابستان، صص ۳۹-۶۹.
- مؤمنی، مجیدرضا و مؤدب، بهرنگ. (۱۳۹۸). «ظرفیت ها و مؤلفه های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در تاجیکستان»، **فصلنامه مطالعات آسیایی جنوب غربی**، سال دوم، شماره ۷، صص ۱-۲۳.
- میردهقان، مهین ناز و طاهرلو، فرنوش. (۱۳۹۰). «تأثیر فرهنگ ایرانی در آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان»، **ادیات پارسی معاصر**، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال اول، شماره دوم، پاییز و زمستان، صص ۱۱۵-۱۳۱.

- ناظمی، امیر. (۱۳۹۷). «سیاست زبان در جمهوری اسلامی ایران؛ پیشنهادهای سیاستی در خصوص زبان و زبان‌آموزی»، **فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی**، دوره ۸، شماره ۲۶، بهار، ۲۴۰-۲۵۰.
- واحد، اسدالله و اکرمی، میرجلیل و سمندری یوسف‌آباد، مهناز. (۱۳۹۴). «تأثیر زبان و ادبیات فارسی در ادبیات روانی عثمانی»، **مجله زبان و ادب فارسی**، بهار و تابستان، شماره مسلسل ۲۳۱، ص ۱۳۷-۱۵۵.
- یزدانی، عنایت‌الله و نژاد زندیه، رؤیا. (۱۳۹۲). «کاربست دیپلماسی عمومی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در چهارچوب اصول و ارزش‌های انقلاب اسلامی»، **فصلنامه پژوهشنامه انقلاب اسلامی**، سال دوم، شماره ۷، تابستان، صص ۴۴-۱۹.

ب. منابع لاتین

- Cummings, Milton C. (2003). *Cultural Diplomacy and the US Government: A Survey*. Washington DC: Center for Arts and Culture.
- Malone, Gifford D. (1988). *Political Advocacy and Cultural Communication: Organizing the Nation's Public Diplomacy*. University Press of America.
- Nye, J.S. (1991). *The changing nature of American power*. New York: Basic Books.
- Nye, J. S. (1990). The Changing Nature of World Power. *Political Science Quarterly*. 105(2), 177-192.
- Potter, Evan H. (2002). *Special Advisor (communications) to the Policy Planning Division of the DFAIT, 'Canada and the New Public Diplomacy', Discussion Paper in Diplomacy*, Published by Spencer Mawby. University of Leicester, Netherlands Institute of International Relations.
- Risager, K. (2007). *Language Culture Pedagogy*. Toronto: multilingual matters LTD

- Sharp, P. (2005). *Revolutionary States, Outlaw Regimes and the Techniques of Public Diplomacy*. In: Melissen, J. (eds) *The New Public Diplomacy. Studies in Diplomacy and International Relations*. Palgrave Macmillan, London.

References

- Abolhasan Shiraz, H. (2017). Cultural diplomacy and the role of friendship association in international relation. *International relations*, 10 (38), 9-38. (in Persian)
- Adami, A., Zolfaghari M. (2011). The effects of soft power in the I.R of Iran public diplomacy, *Political approach*, 7 (4), 9-44. (in Persian)
- Cummings, Milton C. (2003). *Cultural Diplomacy and the US Government: A Survey*. Washington DC: Center for Arts and Culture.
- Dadandish, P., Vahedi, A. (2011). Public diplomacy position in the I.R of Iran, *Foreign relations quarterly*, 3(1), 143-173. (in Persian)
- Deghanian, M. (2018). *Iran in China's mirror of foreign policy*. Tehran: Abrar Moaser -e-Tehran. (in Persian)
- Dehshiri, M. (2014). *The cultural diplomacy of the Islamic republic of Iran*. Tehran: Katibeh, the scientific and cultural publication. (in Persian)
- Deraksheh, J., Ghafari, M. (2011). Islamic republic of Iran public diplomacy in the Islamic world "opportunities, actions priorities and achievements", *Communication and cultural studies quarterly*, 12(16), 45-9. (in Persian)
- Ejlali, P. (2014). Globalization and Persian language point about local language programming-Iran, *Social studies*, 8(3), 6-27. (in Persian)

-
- Fouladi, M. (2019). The effects of language and linguistic elements on cultural exchanges among nations. *Two quarterly publications culture and language sciences of nations*, 2(3), 41-63. (in Persian)
  - Hajian, Kh. (2015). Surveying the capacities of Persian language and literature in the promotion of Islamic revolution in Tajikistan, Afghanistan. *Communication and cultural studies*, 16(31), 37-8. (in Persian)
  - Hajian, Kh. (2015). **Cultural diplomacy: A case study of Afghanistan-Tajikistan-Tehran communication**. *Art and culture research institute*, 18(32). (in Persian)
  - Heydari, M., Ghorbi, M. (2015). The components of Iran soft power in the Iranian national identity components: The studies of cultural values", *Soft power scientific research studies quarterly*, 6(15), 46-64. (in Persian)
  - Hosseini, Z. (2014). *The role of language in life style changes*. Iran newspaper, 5624, 30 Farvardin. (in Persian)
  - Kohkan, A., Rahimi Nejad, M., Gholami, S. (2018). Cultural diplomacy of Islamic republic of Iran in Afghanistan, *Islamic revolution strategic research quarterly publication*, 1(2), 39 -69. (in Persian)
  - Malone, Gifford D. (1988). *Political Advocacy and Cultural Communication: Organizing the Nation's Public Diplomacy*. University Press of America.
  - Mirdehghan, M., Taherloo, F. (2011). The effects of Iranian culture in teaching Persian language to non-Persians, *Contemporary Parsi literature, cultural studies and humanities research institute*, 1(2), 115-131. (in Persian)
  - Momeni, M., Moadab, B. (2019). Islamic republic of Iran capacities and soft power components in Tajikistan. *South west Asia quarterly studies*, 2(7), 1-23. (in Persian)
  - Nazemi, A. (2018). Islamic-republic of Iran language policy: Policy suggestions regarding language and teaching, *quarterly of strategic studies for general policy making*, 8 (26), 240-250. (in Persian)

-
- Nye, J.S. (1991). *The changing nature of American power*. New York: Basic Books.
  - Nye, J. S. (1990). **The Changing Nature of World Power**. *Political Science Quarterly*. 105(2), 177-192.
  - Potter, Evan H. (2002). *Special Advisor (communications) to the Policy Planning Division of the DFAIT, 'Canada and the New Public Diplomacy', Discussion Paper in Diplomacy, Published by Spencer Mawby*. University of Leicester, Netherlands Institute of International Relations.
  - Risager, K. (2007). *Language Culture Pedagogy*. Toronto: multilingual matters LTD
  - Samiei Isfahani, A. (2012). The role and position of soft power in Islamic republic of Iran cultural diplomacy, *Middle east studies quarterly*, 19(3), 145-176. (in Persian)
  - Seifi, R., Bakhtiari, R., Mohammadi, A. (2013). Background of Iranian terminology in Indian languages, *Subcontinent quarterly studies*, 5(16), 71-90. (in Persian)
  - Sharp, P. (2005). *Revolutionary States, Outlaw Regimes and the Techniques of Public Diplomacy*. In: Melissen, J. (eds) **The New Public Diplomacy. Studies in Diplomacy and International Relations**. Palgrave Macmillan, London.
  - Simbar, R., Moghimi, A. (2015). Islamic Republic of Iran national interests and cultural diplomacy indexes-world, *Politics quarterly*, 4(1), 7-38. (in Persian)
  - Soleimani, Gh. (2003). *Editor's note*, Persian letter, No 29. (in Persian)
  - Wahed, A., Akrami, M., Samanderi yousefabad, M. (2015). The effects of language and Persian literature in Authoman psychology literature. *Persian language and literature periodical*, 231, 137-155. (in Persian)
  - Yazdani, E., Zandiehnejad, R. (2013). The application of public diplomacy in foreign policy of the Islamic republic of Iran within

-
- the framework of Islamic republic principles and values, *Islamic research quarterly*, 2(7), 19-44. (in Persian)
- Zolfaghari, M. & Dashti, F. (2018). Components and Capacities of Soft Power of the Islamic Republic of Iran in Cultural Diplomacy, *Quarterly Journal of Soft Power Studies*, 19, 127-154. (in Persian)